

ENKELE OPMERKINGEN NAAR AANLEIDING VAN HET ANTWOORD VAN DE AFDELING STREEKONDERZOEK OP DE VRAGEN VAN DE C.B.T.B. BETREFFENDE HET KLEINE-BOERENVRAAGSTUK OP DE ZANDGRONDEN

1. De arbeidsprestatie

Op blz. 2 wordt naar aanleiding van het verheffen van de normen tot standaard opgemerkt: "Maar aangezien de bedrijfsgrootte en het arbeidsaanbod in een bepaald gebied sterk variëren, zal dus ook de wijze van werken uiteenlopen en zal de op deze wijze gemeten arbeidsbehoefte niet overeenkomen met de benodigde hoeveelheid arbeid. Andere omstandigheden kunnen immers een grotere of kleinere feitelijke arbeidsbehoefte met zich meebrengen."

En op blz. 3: "Het aantal standaarduren per bedrijf geeft dus niet aan hoeveel arbeidsuren er op een bepaald bedrijf nodig zijn, maar maakt het in de eerste plaats mogelijk het resultaat van de arbeid in verschillende groepen van bedrijven met elkaar te vergelijken nl. door het aantal standaarduren te delen door het aantal arbeidskrachten."

En verder "De arbeidsprestatie geeft nl. een indruk over de hoeveelheid productie-eenheden, welke één man bedient."

"Door evenwel de normen van een concrete groep bedrijven te gebruiken, heeft men een nevenvoordeel dat men tevens nog een globale indruk krijgt over de benodigde hoeveelheid arbeidsuren. Immers, de arbeidsprestatie geeft danook aan het aantal arbeidsuren, dat een arbeidskracht zou moeten werken, als de betreffende groep onder dezelfde omstandigheden zou produceren als de groep waaraan de standaard is ontleend."

Deze uiteenzetting geeft een verduidelijking van het begrip arbeidsprestatie en van de aangrenzende begrippen, zoals die in onze betreffende interne nota zijn uitgewerkt.

Uit het interne overleg is gebleken, dat het nodig is meerdere begrippen te onderscheiden. De toepassing van het begrip arbeidsprestatie (nieuw: arbeidseffect) in het kleine-boerenonderzoek is en blijft zinvol. Echter alleen onder voorwaarde, dat men de betrekkelijkheid van deze maatstaf inziet. De betrekkelijkheid in deze zin, dat het niet mogelijk was (resp. niet nodig geacht werd) arbeidsnormen voor meerdere grootteklassen toe te passen. Aldus is echter bewust van een verfijning afgezien.

Het gevolg is, dat de uitslag van de arbeidsprestaties op de kleinste bedrijven te laag (te ongunstig) werd aangegeven; op de grootste bedrijven te hoog (te gunstig). Het zou gewenst zijn geweest hier duidelijker op te wijzen.¹⁾

Voor de globale kwantitatieve bepaling van een zeer belangrijk verschijnsel dat kwalitatief bekend was, was deze werkwijze toelaatbaar. Behalve het vermelden van de onjuistheden in de meting van de arbeidsprestatie van de kleinste en de grootste bedrijven had ook duidelijker moeten worden vermeld, dat aan het berekende overschot van 50.000 manjaren bovengenoemd bezwaar kleefde en dat dit dus niet helemaal identiek was te stellen met een werkelijk overschot van 50.000 manjaren (hierbij afgezien van de kwestie dat een werkelijk overschot van 50.000 manjaren uiteraard niet betekent, dat 50.000 personen de landbouw kunnen verlaten).

Nu de gewenste betrekkelijkheid van de gemeten arbeidsprestatie niet voldoende in het rapport tot uitdrukking is gebracht wordt een o.i. niet verantwoorde ommezwaai gemaakt door aan de arbeidsprestatie een andere betekenis toe te kennen dan o.i. bedoeld is en zeer zeker een andere betekenis dan de goed ontwikkelde (echter op dit gebied niet geheel deskundige) lezer uit het begrip arbeidsprestatie zal opmaken.

Wat hieruit immers o.i. logischerwijze terecht uit zal worden opgemaakt is, dat een arbeidsprestatie van 2000 uren betekent, dat slechts $2/3$ maal zoveel effectieve arbeid wordt verricht als normaal is te achten (3000 uren) en dat dit geheel en al te wijten is aan de "wijze van productie" in die betreffende groep. Hoofdpunten dezer tekortkoming zijn dan: te klein bedrijf en te extensief.

De draai, welke er nu aan wordt gegeven doet m.i. vals aan. Men zal zich afvragen, wat nu eigenlijk bedoeld is met het constateren van een lage arbeidsprestatie. Immers er wordt nu in het antwoord aan de C.B.T.B. gesteld:

¹⁾ Hier komt nog bij, dat niet is gewezen op het verband tussen hoge arbeidsprestatie op de loonbedrijven en de seizoenwerkloosheid, wat in het antwoord van Maris op de nota van Egas wel is geschied.

a. het nevenoordeel van deze werkwijze is, dat men een indruk krijgt van het aantal benodigde arbeidsuren, indien werd gewerkt onder dezelfde omstandigheden als op de bedrijven waaraan de norm is ontleend. Dit is o.i. niet relevant voor het doel van het betreffende onderzoek.

Evenmin klopt de uiteenzetting op blz. 2 dat het logisch is te achten, dat de gemeten arbeidsbehoefte niet zal overeenkomen met de benodigde hoeveelheid. Een verschil tussen beide doet in het kader van het onderzoek inderdaad niet ter zake, indien bij de groep, waarvan het aantal werkelijk benodigde uren hoger is dan de gemeten behoefte sprake is van een ondoelmatiger aanwending van arbeid dan bij die bedrijfsgrootte en -type nodig zou zijn, wanneer deze m.a.w. een gevolg zou zijn van wel te beïnvloeden factoren.

Hier wordt echter ten onrechte gesuggereerd, dat een dergelijk verschil evenmin ter zake doet, indien de benodigde hoeveelheid arbeid hoger is, omdat weliswaar doelmatig wordt gewerkt, maar de behoefte gemeten is aan de hand van een (doelmatiger) werkwijze, welke niet kan worden toegepast in de betreffende bedrijfsgrootte. Een verschil in dit geval doet o.i. wel ter zake en had moeten worden vermeden door toepassing van normen, welke zijn afgestemd op een doelmatige werkwijze op de betreffende bedrijfsgrootte.

b. het berekenen van het potentieel arbeidsoverschot is nu plotseling niet meer de kern van het onderzoek geweest. (Het ging toch om de "leegloop" te kwantificeren).

c. Het zou niet van belang zijn, dat de veebezetting in 1948 nog niet normaal was. Dit zou alleen het geval zijn als deze op de kleinste bedrijven relatief meer was toegenomen.

Afgezien van het feit, dat dit t.a.v. de varkens in Kappel wel het geval is geweest, wordt hier o.i. over het hoofd gezien, dat het voor de kleinste bedrijven zeer belangrijk was dat door uitbreiding van de veestapel de arbeidsbehoefte met bijv. 300 uren is gestegen, terwijl voor de grotere bedrijven een zelfde evenredige (in feite iets minder dan evenredige) stijging niet zo belangrijk is geweest. Daar waren bij wijze van spreken de gezinsleden al vol bezet en betekende verhoging van de arbeidsbehoefte alleen maar, dat iets meer betaalde arbeid moest worden aangetrokken.

2. Het arbeidsinkomen

Gesteld wordt, dat er in het kader van dit onderzoek niet om gaat op een gulden nauwkeurig de inkomens per standaarduur vast te stellen.

Dit is een krasse uitdrukking waar het gaat om inkomens van ongeveer één gulden per uur. Waar het hier o.i. om ging was dit. De vraag moest worden gesteld of het aantal standaarduren ongeveer correleerde met de hoogte van het arbeidsinkomen. Wat moest worden nagegaan was dit. Behoorde bij de lage arbeidsprestatie niet een hoog inkomen per uur en omgekeerd. Dit zou immers de arbeidsprestatie als indicator voor het bereikte economisch resultaat verzwakt hebben of zelfs als foutief hebben bestempeld. De globale indruk van de (weinige) cijfers was dat dit niet het geval was en dat het inkomen per uur ongeveer even hoog was voor de kleinste en de grootste bedrijven.

De gebruikte indicator bleek dus wel juist te zijn. Zij zou echter volkomen hebben gefaald, indien de uur-inkomens van de kleinste een derde of een halve gulden hoger waren geweest dan die van de grootste.

Het gevaar dreigt, dat de afdeling Streekonderzoek een onjuiste of halfjuiste toepassing zal geven van de bij haar onderzoekingen gebruikte bedrijfseconomische begrippen. Dit temeer wanneer door de thans geschapen situatie de afdeling Bedrijfseconomisch Onderzoek zozeer overkropt is met werk dat zij, zoals laatst is te kennen gegeven, onmogelijk voldoende tijd kan geven aan de voorbereiding van de nieuwe onderzoekingen en t.z.t. aan de uitwerking van het bedrijfseconomisch gedeelte daarvan.

Door ondergetekenden is gesteld, dat de afdeling Bedrijfseconomisch Onderzoek haar naam niet wil geven aan deze onvolledig verantwoorde werkwijzen.

De vraag is nu of de naam van de afdeling ten onrechte toch weer niet zal worden verbonden aan het komende onderzoek door de afd. Streekonderzoek naar de bedrijfsgrootte, waar gebleken is, dat toch nog bij de voorbereiding een beroep wordt gedaan op de afd. Bedrijfseconomisch Onderzoek, echter zonder overleg met degenen, die voor deze afdeling verantwoordelijk zijn. Het laat zich aanzien, dat dit bij het uitwerken der enquête in nog hogere mate het geval zal zijn. Een dergelijke gang van zaken is onbevredigend.

's-Gravenhage, 19 October 1951.

P.M. van Nieuwenhuyzen, ec. drs,
Ir J.F. van Riemsdijk.